

Schilderij: Ceausescu op berenjacht Foto AFP

Door Jaap Scholten

Schrijver en tv-maker Jaap Scholten praat met een Roemeense jachtopziener die nog op berenjacht ging met de in 1989 geëxecuteerde dictator Nicolai Ceausescu.

Ik ben in de Karpaten op berenjacht geweest en op zoek gegaan naar sporen van Nicolai Ceausescu, om een idee te krijgen van wat voor een man hij was en wat zijn nalatenschap voor Roemenië betekent.

Terwijl we naar beren speurden in de bergen bij de voormalige gesloten stad Zarnesti (daar lag een rakettenfabriek vermomd als fietsenfabriek) vertrouwde een van Ceausescu's oude jachtopzichters me op zachte toon toe hoe het werkte: „Iedere provinciegouverneur diende jachtplannen voor Ceausescu in. Die plannen werden door de Securitate beoordeeld. Securisten kwamen controleren of er genoeg grote beren zaten en of alles in orde was. De wegen en paden moesten in topconditie zijn. Er moest een landingsplaats voor twee helikopters zijn. Voor ons als jachtopzieners was het geweldig, want we kregen net zoveel auto's, middelen en mensen tot onze beschikking als we wensten. Als de berenjacht niet goed uitpakte werden de provinciegouverneur en de provinciale chef van de Securitate ontslagen.”

De jachtopzichter: „Pas op het laatste moment kreeg de gouverneur te horen of de jacht doorging. Ceausescu was als de dood voor aanslagen. Het bos werd door het leger afgegrensd, tussen de kloppers zaten militairen en securisten. Ceausescu lag vaak in bed tot de beren verschenen. Ik moest

als jachtopzichter naar Boekarest en werd daar door de Securitate gescreend, drie generaties van mijn familie werden doorgelicht. Als ik met Ceausescu op jacht ging mocht ik mijn kogelbuks bij me houden, maar er stond altijd een securist achter mij. Af en toe kwamen securisten thuis langs terwijl ik in het veld was, tegen mijn vrouw zeiden ze dat ze vrienden waren. Ze doorzochten het huis en ondervroegen mijn familie.”

Op dezelfde dag dat Nicolai en Elena Ceausescu december 1989 in Targoviste tegen een muurtje werden gezet en afgeschoten, werd de Securitate officieel afgeschaft. Volgens ingewijden was dat niet zo'n handige zet. Zonder geheime dienst en leger wordt een land onbestuurbaar. Alle Roemeense instituten en instellingen hielden die dagen min of meer op te bestaan, alleen het leger bleef functioneren. Maar wat gebeurde er met de ontslagen securisten?

Larry Watts, specialist op het gebied van de frictie tussen leger en geheime dienst in Roemenië: „Ceausescu roteerde het congres en de partijtop iedere drie jaar. Hij was de enige die een machtsbasis kon opbouwen in communistisch Roemenië. Het ontslag van de securisten, Kerst 1989, was een ramp. Zolang je ze op je loonlijst hebt, heb je enige controle over ze. Later werd er wel weer een veiligheidsdienst opgericht, met daarin ook heel wat oud-securisten. Maar het kwaad was al geschied: de meeste securisten waren voor zichzelf begonnen.”

Vrienden die voor internationale bedrijven zaken doen in het huidige Roemenië hebben van hun leiding de strikte instructie dat er over de telefoon niets van belang mag worden besproken. Een Italiaanse vriend vertelde hoe bij een vergadering bij Romtelecom iedereen zijn mobiele telefoon op tafel moest leggen. De batterijen ernaast, want door een uitgeschakelde mobiel kan je nog altijd worden afgeluisterd.

Tot voor kort had ik zelf nooit iets gemerkt van de opvolgers van de Securitate. Het was vier uur 's middags in Brasov. Een lange vierbaansweg, met aan weerszijden lange grijze flatgebouwen. Hier zal ik Marius Oprea van het CICC (Centrul de Investigare a Crimelor Communistului din România), de organisatie die de misdaden van het communistisch regime onderzoekt, ontmoeten. Om de stalinistische mise-en-scène te vervolmaken stond er bij alle drie de ingangen van het gebouw een man niets te doen. Eenmaal binnen vroeg ik Oprea waarom ze daar stonden. Oprea: „Het zijn mannen van de veiligheidsdienst, ze staan daar om jullie te identificeren.” Hij haalde er zijn schouders bij op. De volgende dag vertelde hij lachend dat ook ons gesprek uiteraard was afgeluisterd. Marius Oprea is gewend aan een leven met de veiligheidsdienst in zijn rug, ik niet.

In het dictatoriale Roemenië van Ceausescu had de Securitate de almacht, zij controleerde de contacten, de handel met het buitenland, de pers, het telefoonverkeer, de geldstromen, de buitenlandse bankrekeningen en Ceausescu's berenjachten. Eigenlijk lijkt er wat dat betreft, op de berenjachten na, niet veel veranderd. Als je het systeem onwelgevallig was werd je tot 1990 gearresteerd, nu word je ontslagen. Er is dus wel vooruitgang.

Ik vraag Larry Watts wat de invloed van de Securitate is in het huidige Roemenië. Watts: „Als veiligheidsapparaat zijn ze van geen enkel gewicht, maar vanuit economisch oogpunt betekenen zij alles. De voormalige securisten en de aan de Securitate gelieerde oligarchen hebben de Roemeense economie in handen. De basistactiek is daarbij onveranderd: laat nooit iemand in je kaarten kijken.”

Onlangs verscheen Jaap Scholtens Kameraad Baron bij uitgeverij Contact, over het lot van de aristocratie in communistisch Roemenië. Zondag 12 dec om 20.15 u zendt de VPRO op Nederland 2 de vierde aflevering van de door Scholten gepresenteerde serie Oostwaarts! uit: 'Sporen van Ceausescu'.